

Bożena Kołowska, Dorota Krupa, Damian Walczak

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

WALORYZACJA SKŁADEK I ŚWIADCZEŃ Z ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Streszczenie: Artykuł pokazuje, jak zmieniał się system waloryzacji składek i wybranych świadczeń wypłacanych z systemu zabezpieczenia społecznego. Waloryzacja składek emerytalnych dotyczy kwot gromadzonych w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w części systemu o charakterze obowiązkowym, publicznym, repartycyjnym. Indeksację zaś dotyczącą świadczeń można traktować jako narzędzie mające na celu ochronę poziomu życia osób najsłabszych przed skutkami inflacji, pozwalające uczestniczyć także w korzyściach wynikających z rozwoju gospodarczego kraju. Przegląd stosowanych rozwiązań pozwala także ocenić, jakie środki finansowe przeznaczane są na wypłaty z tego tytułu, jakich ewentualnie oszczędności mogą dokonywać rządzący, szukając sposobów na obniżenie deficytu w finansach publicznych.

Słowa kluczowe: składki emerytalne, świadczenia, waloryzacja.

1. Wstęp

Trwająca obecnie dyskusja nad długofalowym równoważeniem finansów publicznych zwróciła uwagę na sztywność wydatków, wśród których wskazuje się rosnące dotacje do systemu zabezpieczenia społecznego. W artykule zwrócono uwagę na zmieniające się w czasie metody waloryzacji składek i świadczeń systemu zabezpieczenia społecznego, których celem powinna być realizacja zasad ochrony praw nabywanych oraz sprawiedliwości społecznej. W całym analizowanym okresie trwały spory, jaką metodę zastosować, zazwyczaj zwyciężał stan finansów publicznych, a spośród działań mających na celu równoważenie finansów publicznych stosowano zasadę, iż waloryzacja rent i emerytur nie może przekroczyć poziomu odpowiadającego wzrostowi cen towarów i usług konsumpcyjnych za poprzedni rok budżetowy [Wasilewska-Trenker 2010, s. 53]. Autorzy zwracają uwagę, iż częste zmiany zasad waloryzacji świadczeń nie służą stabilizacji i poprawie i tak trudnej sytuacji sektora finansów publicznych.

2. Waloryzacja składek emerytalnych w I filarze polskiego systemu emerytalnego

Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami waloryzacja składek polega na pomnożeniu zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek zgromadzonych w FUS przez wskaźnik waloryzacji, który jest równy wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w kwartale kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do poprzedniego kwartału, powiększonemu o 75% różnicy między wskaźnikiem przyrostu sumy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne w kwartale kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do kwartału poprzedniego a wskaźnikiem cen i usług konsumpcyjnych w tym samym okresie ogółem [Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. ..., art. 25]. Stan kont jest więc regularnie waloryzowany. Celem takich działań jest nie tylko ochrona wkładów przed inflacją, ale także realne pomnażanie sumy składek zgromadzonych na koncie. Zauważa się, iż to właśnie część bazowa systemu staje się gwarantem odpowiednich świadczeń emerytalnych zapewniających pewien poziom bezpieczeństwa socjalnego [Szumlicz 2006, s. 248]. Tabela 1 pokazuje wskaźniki waloryzacji składek w FUS w latach 2000-2009.

Tabela 1. Wskaźniki waloryzacji składek (za dany rok)

Wyszczególnienie	Wysokość wskaźnika	Regulacja prawna
2000	112,72%	(MP 2006 nr 42, poz. 453)
2001	106,68%	(MP 2006 nr 42, poz. 453)
2002	101,90%	(MP 2006 nr 42, poz. 453)
2003	102,00%	(MP 2006 nr 42, poz. 453)
2004	103,63%	(MP 2006 nr 42, poz. 453)
2005	105,55%	(MP 2006 nr 42, poz. 453)
2006	106,90%	(MP 2007 nr 39, poz. 453)
2007	112,85%	(MP 2008 nr 44, poz. 388)
2008	116,26%	(MP 2009 nr 32, poz. 469)
2009	107,22%	(MP 2010 nr 37, poz. 520)
2010	104,62 %	(M.P. 2010 nr 8, poz.75)

Źródło: [Internet 2].

Wskaźniki za kolejne lata powinny być ogłoszone odpowiednio: za rok 2010 – do 25 maja 2011 r., za rok 2011 – do 25 maja 2012 r. itd. (informacje na ten temat są na bieżąco zamieszczane na stronach internetowych zakładu).

W obecnej sytuacji rząd szuka również bezpiecznego sposobu waloryzacji dla części składek, które od kwietnia 2011 r. zamiast do OFE trafiałyby na subkonta w ZUS (prawdopodobnie 5% wynagrodzenia). Minister Boni obiecał coroczną walory-

zając tych składek. „Jeśli mówiłem, że do wyboru są dwa warianty, PKB nominalne albo stopa zwrotu z obligacji, to dlatego, że szukamy rozwiązania, które długofalowo jest jak najbardziej bezpieczne” tłumaczył. Podkreślił, że gwarancja waloryzacji jest „oczywista” [Rząd szuka... 2011].

Zakładając, iż waloryzacja odbywa się w tempie wyższym niż wzrost przeciętnego wynagrodzenia, przyjmuje się, iż zatrudnienie będzie wzrastać. Jednakże w miarę starzenia się społeczeństwa w wielu symulacjach zakłada się zmniejszanie liczby zatrudnionych. W dalszej perspektywie wskaźnik waloryzacji kont będzie prawdopodobnie niższy od wzrostu przeciętnego wynagrodzenia. Takie rozwiązanie pozwoli zmniejszyć koszty emerytur z I filara i w rezultacie obniżyć stopę składki emerytalnej w przyszłości [Wóycicka 2002]¹. Oceniając zaprezentowane w tab. 1 wysokie stopy waloryzacji, można jednak stwierdzić, że nie będą się one powtarzać w przyszłości i z czasem będą znacznie niższe od stopy zwrotu uzyskiwanej na rynku kapitałowym [Herbich 2010, s. 70].

3. Waloryzacja świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego

Waloryzacja świadczeń emerytalnych stanowi zaś wyraz realizacji zasad ochrony praw nabywanych i praw nabytych oraz sprawiedliwości społecznej [Nerka 2002, s. 10-15; Wiktorow 2002]. Wskazuje się, że na koszty systemu emerytalno-rentowego największy wpływ mają dwa czynniki [Kołosowska 2004, s. 91]:

- a) liczba świadczeniobiorców,
- b) zasady waloryzacji.

Waloryzacja, która powinna zapewniać świadczeniom emerytalno-rentowym zachowanie odpowiedniego poziomu, jest mechanizmem stosowanym zazwyczaj w państwowych systemach emerytalno-rentowych w krajach o gospodarce rynkowej [Nawacki 1998, s. 3; Klimkiewicz 1998, s. 7]. W praktyce możliwe są różne rozwiązania odnoszące się do sposobu waloryzacji wypłacanych świadczeń. W „czystszej” postaci może to być waloryzacja cenowa albo płacowa. Pierwsza z nich pozwala na utrzymanie świadczeń emerytalnych bez uczestnictwa w ogólnym wroście poziomu życia. Przeliczenie świadczeń zaś według wskaźnika wzrostu przeciętnych zarobków (płacowa) jest najczęściej bardziej opłacalne dla uczestników systemu bazowego, którzy w pewnej części korzystają z efektów wynikających ze wzrostu gospodarczego kraju.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami waloryzację emerytur w I filarze można określić jako waloryzację mieszaną – cenowo-płacową [Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. ..., art. 88]. Waloryzacja ma za zadanie zachowywać realną wartość wypłacanych świadczeń w odniesieniu do wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych

¹ I. Wóycicka uważa, iż jest to jeden z powodów obniżenia przyszłych emerytur. Z obliczeń IBnGR wynika, że indeksacja płacowa składek gromadzonych w pierwszym filarze podniosłaby relację emerytur do płac o ok. 4% w 2020 r.

ogółem, jest to system w sposób ciągły dostosowujący wartość wypłacanych świadczeń do zmian cen. Z ekonomicznego punktu widzenia problem ten sprowadza się do ustalenia zasad podziału nowo wytworzonego produktu pomiędzy pokoleniem aktywnym zawodowo i tymi, którzy korzystają ze świadczeń.

Obecne zasady waloryzacji emerytur są znacznie tańsze od stosowanej poprzednio waloryzacji płacowej. Należy jednak dostrzec przy tym pewne niebezpieczeństwo, które może wystąpić w sytuacji spadku realnych dochodów z pracy, waloryzacja powoduje w tym przypadku jeszcze głębszy spadek realnej wartości płac niż świadczeń społecznych. Problem wyboru bardziej lub mniej kosztownych mechanizmów i sposobów przeprowadzania waloryzacji świadczeń Konstytucja pozostawia w gestii parlamentu, który uwzględni stan finansów funduszy ubezpieczeń społecznych i możliwości wydatków z budżetu państwa na ten cel (o zgodności waloryzacji z konstytucją zob.: [Kalisińska 1997, s. 2; Oniszczyk 1998, s. 10]). Tabela 2 pokazuje mechanizmy indeksacji świadczeń emerytalno-rentowych obowiązujące w Polsce w latach 1990-2009.

Tabela 2. Mechanizmy indeksacji świadczeń emerytalno-rentowych w Polsce

Rok dokonania zmiany	Mechanizm
1	2
1982	Wprowadzenie modelu systematycznej waloryzacji świadczeń opartego na wzroście miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej
V 1990	Wprowadzenie automatycznej płacowej indeksacji świadczeń w cyklu kwartalnym (jeżeli płace w poprzednim kwartale wzrosły co najmniej o 5%, świadczenia w następnym kwartale rosły w takim samym stopniu)
1992	Ograniczenie indeksacji: wzrost płac uruchamiających procedurę indeksacyjną musi wynieść co najmniej 10%. Wyrównanie miało wynieść 91%, a nie 100% (zakończyło się odwołaniem rządu)
Lata 1995-1998	Wprowadzenie mechanizmu waloryzacji kosztowej. Formuła waloryzacji była związana z planowanym w budżecie wskaźnikiem wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów (przejście od wskaźnika płac do wskaźnika cen)*
VIII 1998	Zmiana zasad indeksacji na indeksację cenową powiększoną o 50% wzrostu wskaźnika płac realnych
XII 1998	Od 1999 r. średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych powiększono o 20% (w latach 1999-2000 tylko o 15%, a od 2001 r. powiększono go o 20% założonego realnego wzrostu wynagrodzeń) różnicy pomiędzy prognozowanym na dany rok średniorocznym wskaźnikiem przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej a prognozowanym na dany rok średniorocznym wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych**
XII 2002	W 2003 r. wprowadzono wskaźnik waloryzacji wynoszący od 1 marca 103,7%

Tabela 2, cd.

1	2
2004	Zerwano z zasadą corocznej waloryzacji emerytur i rent. Wprowadzono formułę waloryzacji uzależnioną od przekroczenia minimalnego wskaźnika wzrostu cen i towarów konsumpcyjnych określonego na poziomie 105,%. W sytuacji niskiej inflacji waloryzacja miała się odbywać nie rzadziej niż raz na trzy lata
2005	Wyplata jednorazowych dodatków
2007	Wyplata zapomóg pieniężnych dla emerytów i rencistów, przyznawanych niezależnie od przeprowadzanej waloryzacji. Waloryzacji nie było
2008	Wskaźniki waloryzacji emerytur i rent w 2008 r. wynoszą: <ul style="list-style-type: none"> • 106,5% dla emerytur i rent przyznanych przed 1 marca 2007 r.; • 104,2% dla emerytur i rent przyznanych lub przeliczonych w myśl art. 110 [Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r.] od 1 marca 2007 r. do 29 lutego 2008 r.
od 2008	Podwyżka będzie się odbywała corocznie, od 1 marca każdego roku
2009	Począwszy od 2009 r., będą brane pod uwagę dwa czynniki: wzrost inflacji oraz 20% realnego wzrostu wynagrodzeń, ale dla jednego roku, ponieważ od 2008 r. emerytury i renty będą waloryzowane corocznie. W 2009 r. emerytury i renty wzrosły o 6,1%.
2010	Wzrost o 4,62%

* Waloryzacja była przeprowadzana z dniem 1 czerwca każdego roku – jeśli wskaźnik wzrostu cen przekraczał 110%, to emerytury i renty były waloryzowane dwukrotnie: od 1 marca i od 1 września.

** Jeśli prognozowany na dany rok średnioroczny wskaźnik przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej jest wyższy niż prognozowany na dany rok średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych. Wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych jest wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów albo wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, jeżeli ten jest wyższy.

Źródło: [Markiewicz, Siwińska 2003, s. 23; Klimkiewicz 2008, s. 726-732].

Jak można zauważyć, przy ustalaniu zasad waloryzacji w Polsce przeważały racje finansowe [Jędrasik-Jankowska 2003, s. 177]. Wprowadzanie waloryzacji płacowej było jednym z głównych założeń zmian w systemie ubezpieczeń społecznych. Wprowadzenie waloryzacji cenowej w odpowiedniej sytuacji gospodarczej jest dla państwa tańsze od waloryzacji płacowej, ponieważ posiadane zasoby są ograniczone. Zauważa się, iż przebieg ich redystrybucji, jej charakter, zasady finansowe, uprawnienia do świadczeń są niekiedy bardzo skomplikowane i niezrozumiałe [Szumlicz 2010, s. 22].

Stosowane dotychczas zmiany w sposobach waloryzacji świadczeń emerytalnych miały przede wszystkim na uwadze jej wpływ na finanse państwa, a możliwości poprawy sytuacji finansowej emerytów uzależniono od rozwoju ekonomicznego kraju. Od lat trwa dyskusja nad modelem waloryzacji świadczeń emerytalnych. Stawiane jest pytanie, czy przyjęte rozwiązania powinny nie tylko chronić społeczeństwo przed społeczną marginalizacją, ale również umożliwić udział ludzi starszych

Tabela 3. Wskaźniki przeciętnych wynagrodzeń i emerytur realnych brutto (wskaźnik wzrostu nominalnego przeciętnego miesięcznego świadczenia brutto odniesiony do wskaźnika zmian cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem)

Lata	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne brutto	Przeciętna miesięczna emerytura realna brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych
1990	75,6	87,4
1991	99,7	116,6
1992	97,3	91,6
1993	97,1	97,2
1994	101,7	103,8
1995	102,8	103,4
1996	105,5	101,8
1997	105,9	104,3
1998	103,3	101,6
1999	104,7	103,7
2000	101,0	97,5 (100,3)*
2001	102,5	104,7
2002	102,4	104,6
2003	103,4	104,1
2004	100,7	100,6
2005	101,8	100,3
2006	104,0	106,2
2007	105,5	100,0
2008	105,9	104,1
2009	102,1	104,3
2010		

* Po przeliczeniu jednorazowej wypłaty zrealizowanej w 2001 r.

Źródło: [Rocznik ...1996, tab. 4(226), s. 146; Rocznik... 1998, tab. 4(176), s. 152; Rocznik... 1999, tab. 4(181), s. 159; Rocznik... 2001, tab. 4(181), s. 165; Rocznik... 2010, tab. 4(97), s. 175 oraz tab. 8(101), s. 180].

we wzroście gospodarczym². Stosowane rozwiązania zależą od wzrostu zatrudnienia i od wzrostu wynagrodzeń – jeżeli wynagrodzenia będą rosły szybko, to emerytury w relacji do płac będą szybciej spadać. Wskazują na to prezentowane w dalszej części pracy wyliczenia dotyczące stóp zastąpienia. Spadek zaś zatrudnienia będzie wpływać negatywnie na wysokość wypłat w przyszłości.

² Zasada określająca, iż ubezpieczeni powinni w pełni korzystać ze wzrostu gospodarczego, jest normą w europejskich systemach emerytalnych.

Waloryzacja może być traktowana jako narzędzie realizujące cele społeczne przez redystrybucję dochodów pomiędzy grupami osób pracujących i niepracujących [Klimkiewicz 2008, s. 725]. Wpływ obowiązujących rozwiązań i sytuacji gospodarczej Polski na płace i świadczenia realne pokazuje tab. 3.

Dostrzega się, iż potrzebne są rozwiązania sięgające wielu lat. W latach 1994-1995 realna emerytura wzrastała w szybszym tempie niż przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne brutto. Przy obecnie niskiej inflacji i niskim wzroście gospodarczym nie do utrzymania staje się sytuacja, w której świadczenia finansowane ze składek i podatków pracujących rosną szybciej niż płace, a tak się dzieje ponownie od początku 2001 r.

Poniżej prześledzono skutki finansowe wprowadzania waloryzacji świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego w roku 2010 oraz planowanych zmian na lata 2011-2013.

4. Skutki finansowe waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych w 2010 r.

Od 1 marca 2010 r. została przeprowadzona waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji wynoszącego 104,62%.

Na podstawie Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Zakład Ubezpieczeń Społecznych przeprowadził – od 1 marca 2010 r. – waloryzację emerytur i rent, podwyższenie najniższych świadczeń oraz dodatków do emerytur i rent.

Obok emerytur i rent wypłacanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych waloryzacji podlegały także świadczenia zlecone do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (m.in. renty inwalidów wojennych i wojskowych). Świadczenia te do końca 2006 r. wypłacane były z FUS i podlegały refundacji z dotacji celowej budżetu państwa. Od 2007 r. świadczenia te finansowane są z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa.

Szacuje się, że w wyniku waloryzacji podwyższone zostały emerytury i renty, które wypłacane są przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, pobierane przez ok. 7,7 mln emerytów i rencistów (bez osób pobierających renty socjalne), w tym ok. 0,2 mln osób otrzymujących emeryturę bądź rentę z FUS łącznie ze świadczeniem rolniczym. Ustala się, że miesięczny skutek waloryzacji emerytur i rent wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (bez rent socjalnych) wyniósł ok. 516 mln zł (w tym szacunkowy miesięczny skutek waloryzacji emerytur i rent z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyniósł ok. 510 mln zł), natomiast łączny miesięczny skutek waloryzacji z uwzględnieniem waloryzacji wszystkich dodatków oszacowano na ok. 535 mln zł.

Na analogicznych zasadach jak emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zwaloryzowane zostały również emerytury pomostowe, nauczycielskie

świadczenia kompensacyjne, renty socjalne, zasiłki oraz świadczenia przedemerytalne³. Szacunkowy miesięczny skutek waloryzacji wymienionych wyżej świadczeń wyniósł ok. 12,7 mln zł.

Tabela 4. Kwoty najniższych gwarantowanych świadczeń emerytalno-rentowych od 1 marca 2010 r.

Wyszczególnienie	Kwota
Najniższe emerytury i renty	
emerytura, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renta rodzinna	706,29 zł
renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy	543,29 zł
renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową i renta rodzinna wypadkowa	847,55 zł
renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową	651,95 zł
renta socjalna	593,28 zł
świadczenie przedemerytalne	841,17 zł
Dodatki do emerytur i rent	
dodatek pielęgnacyjny, za tajne nauczanie	181,10 zł
dodatek pielęgnacyjny dla inwalidy wojennego całkowicie niezdolnego do pracy i samodzielnej egzystencji	271,65 zł
dodatek dla sieroty zupełnej	340,39 zł
dodatek kombatantski, świadczenie w wysokości dodatku kombatantskiego	181,10 zł
dodatek kompensacyjny	27,17 zł
świadczenie pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianych w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach wydobywania rud uranu i batalionach budowlanych – w zależności od liczby pełnych miesięcy trwania pracy	od 9,08 zł do 181,10 zł
świadczenie pieniężne przysługujące osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR – w zależności od liczby pełnych miesięcy trwania pracy	od 9,08 zł do 181,10 zł
świadczenie pieniężne przysługujące cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych	593,28 zł

Źródło: [Internet 2].

Od 1 marca 2010 r. zostały również ustalone nowe wysokości najniższych świadczeń. Podwyższenie ich nastąpiło przez pomnożenie obowiązujących kwot przez wskaźnik waloryzacji – 104,62%.

³ Na tych samych zasadach były zwaloryzowane świadczenia wypłacane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS).

5. Kwotowa waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych w latach 2011-2013

W 2010 r. rząd wstępnie zaproponował, aby dotychczasową waloryzację procentową zastąpić przez trzy lata waloryzacją kwotową, która zmniejszyłaby dysproporcje pomiędzy otrzymywanymi świadczeniami. Te zrewolucjonizowane zasady wypłacania emerytur, rent i innych świadczeń spowodowałyby, że wszyscy otrzymaliby podwyżkę w złotych „po równo”, niezależnie od tego, na jaką emeryturę sobie zapracowali. Na rozwiązaniu tym najwięcej skorzystaliby beneficjenci otrzymujący najniższe świadczenia, czyli emeryci i renciści otrzymujący je z KRUS-u, którzy zamiast kilkunastu złotych otrzymywaliby kilkadziesiąt złotych więcej miesięcznie. Jednakże obawa przed zakwestionowaniem tych rozwiązań przez Trybunał Konstytucyjny spowodowała wycofanie się z przedstawionego pomysłu⁴.

W związku z tym w 2011 r. w marcu będzie ustalany procentowy wskaźnik waloryzacji, wskaźnik obowiązujący przy waloryzacji procentowej. Jak wynika z wyliczeń, w 2010 r. średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług dla gospodarstw emerytów oraz rencistów wzrósł o 2,8%, a nie o 2,2%, jak szacowało Ministerstwo Finansów. Dziennik „Gazeta Prawna” wyliczył, że w związku z tym wskaźnik waloryzacji wyniesie 103,3%, a nie 102,7% – jak zapisał rząd w ustawie budżetowej. Gabinet Donalda Tuska musi zatem znaleźć w kasie państwa dodatkowe 800 milionów zł w związku ze zwiększonymi wydatkami na zwaloryzowane świadczenia socjalne [Marczuk 2011, s. 1].

6. Zakończenie

W artykule zaprezentowano zmiany zachodzące w systemie waloryzacji składek i świadczeń w systemie zabezpieczenia społecznego. Od lat obserwuje się, iż podstawowymi problemami strukturalnymi polskich finansów publicznych, które powodują trwałą nierównowagę między stroną wydatkową sektora finansów publicznych a jego stroną dochodową, jest znaczny udział wydatków sztywnych w całości wydatków państwa. Spośród nich najważniejszą rolę odgrywiają wydatki na zabezpieczenia społeczne, które rosną w tempie bardzo szybkim, pomimo stosunkowo niskich ich jednostkowych wielkości nominalnych [Osiałyński 2010, s. 42]. Oceniając wskaźniki wzrostu miesięcznych emerytur realnych brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w całym analizowanym okresie starano się zachować ich realny wzrost (jedynie w najtrudniejszym 2006 r. nie dokonano waloryzacji). Jednakże obserwujemy, że zastosowanie konkretnych rozwiązań stanowi wyraz pogodzenia różnych racji odnoszących się z jednej strony do osiągnięcia odpowiednich celów społecznych, a z drugiej do obniżania poziomu wydatków podwyższających deficyt sektora finansów publicznych.

⁴ Chociaż jeszcze w grudniu 2010 r. minister pracy i polityki społecznej Jolanta Fedak opowiadała się za waloryzacją naprzemienną.

Literatura

- Herbich M., *Stan i rozwój produktów emerytalnych*, [w:] *III filar recepta na wyższą emeryturę*, T. Szumlicz (red.), PIU, Warszawa 2010.
- Jędrasik-Jankowska I., *Ubezpieczenie społeczne, tom 1. Część ogólna*, LexisNexis, Warszawa 2003.
- Kalisińska H., *Waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych z ubezpieczenia społecznego '97*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 1997 nr 1.
- Klimkiewicz A., *Modyfikacja mechanizmu waloryzacji świadczeń emerytalnych*, [w:] *Współczesne finanse. Stan i perspektywy rozwoju finansów przedsiębiorstwa i ubezpieczeń*, B. Kołosowska (red.), Wydawnictwo UMK, Toruń 2008.
- Klimkiewicz A., *Waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 1998 nr 7.
- Kołosowska B., *Skutki finansowe reformy systemu emerytalnego w Polsce*, Wydawnictwo UMK, Toruń 2004.
- Marczuk B., *Od marca emeryci i renciści dostana więcej pieniędzy*, „Dziennik Gazeta Prawna” z 18 stycznia 2011.
- Markiewicz M., Siwińska J., *Wydatki sztywne budżetu państwa*, CASE, Warszawa 2003.
- Nawacki L., *Prawo do waloryzacji emerytur i rent*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 1998 nr 2.
- Nerka A., *Waloryzacja świadczeń emerytalnych – mechanizm, cel i funkcje*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2002 nr 4.
- Oniszczyk J., *Czy waloryzacja zgodna z konstytucją*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 1998 nr 3.
- Osiatyński J., *Równoważenie finansów publicznych a system zabezpieczenia emerytalnego*, [w:] *Długofalowe równoważenie finansów publicznych*, A. Wiktorow, B. Wyżnikiewicz (red.), IBnGR, Warszawa 2010.
- Rocznik Statystyczny GUS*, Warszawa 1996.
- Rocznik Statystyczny GUS*, Warszawa 1998.
- Rocznik Statystyczny GUS*, Warszawa 1999.
- Rocznik Statystyczny GUS*, Warszawa 2001.
- Rocznik Statystyczny RP, GUS*, Warszawa 2010.
- Rząd szuka bezpiecznego sposobu waloryzacji składek*, <http://www.forbes.pl>, 10.01.2011.
- Szumlicz T. (red.), *Społeczne aspekty rozwoju rynku ubezpieczeń*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2010.
- Szumlicz T., *Ubezpieczenia społeczne. Teoria dla praktyki*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Warszawa 2006.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. DzU 2009 nr 153, poz. 1227 z późn. zm.).
- Wasilewska-Trenker H., *Równoważenie finansów publicznych w długim okresie*, [w:] *Długofalowe równoważenie finansów publicznych*, A. Wiktorow, B. Wyżnikiewicz (red.), IBnGR, Warszawa 2010.
- Wiktorow A., *Czy grozi nam krach ubezpieczeń społecznych*, „Rzeczpospolita” z 16 listopada 1995a.
- Wiktorow A., *Lepsi i gorsi emeryci*, „Rzeczpospolita” z 4 września 1995b.
- Wiktorow A., *Nie wszyscy chcą reformy?*, „Rzeczpospolita” z 23 grudnia 1997.
- Wóycicka I., *Nowe emerytury muszą być niższe*, „Rzeczpospolita” z 4 marca 2002.

Źródło internetowe

<http://www.stat.gov.pl>.

<http://www.zus.pl>.

THE INDEXATION MECHANISM OF PENSION BENEFITS

Summary: The article describes changes in the contributions indexation system and selected benefits paid from the system of social security. Indexation of pension contributions applies to resources gathered in the Social Security Fund, specifically for the part of the system that is obligatory and public. On the other hand indexation of benefits can be regarded as a tool for protection of quality of life of the weakest citizens against the effects of inflation. It also allows them to benefit from positive effects of their country's economic development. The review of methods in use can be used to assess the amount of funds that are spent and to calculate possible savings leading to reduction of the public finances' deficit.